

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for slåttemarka på Gunnesetra, Raje, Kongsberg kommune

Oppfølging av utvalgt naturtype med tilgrensende restaureringsarealer

NIBIO RAPPORT | VOL. 6 | NR. 41 | 2020

Ellen Svalheim

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for slåttemarka på Gunnesstra, Raje, Kongsberg kommune. Oppfølging av utvalgt naturtype artsrik slåttemark

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Svalheim, Ellen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
18.03.2020	6/41/2020	Åpen	10504	20/00335
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02542-9	2464-1162	24	2	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Viken

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Åsmund Tysse

STIKKORD/KEYWORDS:

Slåttemark, skjøtselsplan

Hay meadows, management plan

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Biomangfold og kulturlandskap

Biodiversity and cultural landscape

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Slåttemark er en trua naturtype og har status kristisk trua, CR, på norsk rødliste for naturtyper. I 2009 utforma Miljødirektoratet en egen handlisplan for naturtypen, og i 2011 fikk den status som Utvalgt naturtype, UN. Naturtypen har gjennom det en viss beskyttelse i naturmangfoldloven.

I 2019 fikk NIBIO ved Ellen Svalheim i oppdrag av Fylkesmannen i Viken å utforme skjøtselsplan for engarealene på Gunnesetra i Kongsberg kommune. I området blei det i 2017 avgrensa en A-svært viktig slåttemarkslokalitet (BN00117229). Denne skjøtselsplanen gir restaurerings- og skjøtselsråd for ivaretagelse av denne lokaliteten med omkringliggende arealer.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Viken

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Kongsberg

STED/LOKALITET:

Gunnesetra på Raje

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Ellen Svalheim

NAVN/NAME

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for slåttemarka på Gunnesetra på Raje i Kongsberg kommune er utført på oppdrag fra Fylkesmannen Viken. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark på Østlandet. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtselsplanen følger NIBIO-rapporten «Slåttemark- veileder for restaurering og skjøtsel» utarbeidet på oppdrag for Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Østlandet, NIBIO.

NIBIO ved undertegnede takker grunneierne Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus for mange gode innspill og et godt samarbeid. Fylkesmannen i Viken ved Åsmund Tysse takkes for et interessant oppdrag og god oppfølging.

NIBIO Landvik, 18.03.20

Ellen Svalheim

Innhold

1 Slåttemark på Østlandet.....	5
2 Skjøtselsplan for slåttemarka på Gunnesetra.....	7
2.1 Innledning.....	7
2.2 Hensyn og prioriteringer	10
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	11
2.4 Artsmangfold innen ulike delområder.....	15
2.5 Mål for verdifull slåttemark.....	18
2.6 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode).....	18
2.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig).....	19
2.7.1 Slått	19
2.7.2 Beiting	20
2.8 Oppfølging av skjøtselsplanen.....	21
2.9 Bilder fra lokaliteten.....	21
Litteratur	24
Vedlegg.....	25

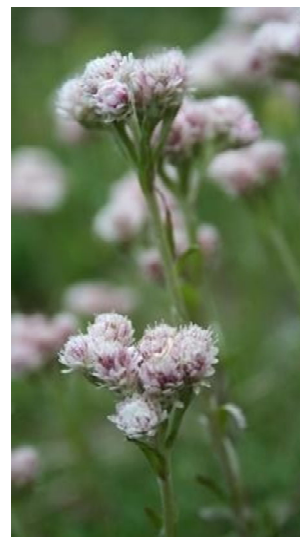
1 Slåttemark på Østlandet

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye på grunn av forskjeller i jordsmonn, høyde over havet m.v. Etter fuktighetsforholdene skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

I tørr-friskengene på Østlandet vokser vanlige arter som grasene gulaks og engkvein, samt bleikstarr, ryllik, blåklokke, tepperot, øyentrøst, gjeldkarve, smalkjempe, tiriltunge, hårsveve, småengkall, prestekrage, engtjæreblom, engnellik, storblåfjær, hvitmaure, rødkløver, engknoppurt og rødknapp, men også sjeldnere arter som den trua arten solblom.

To enger i Flesberg. Over: Tørreng med engtjæreblom, prestekrage, gulaks, tiriltunge, stemorsblom. Bildet t.h viser kattefot som ofte vokser tørt og på grunnlendt mark. Under: rikere og friskere eng med brudespore, hjertegras (bilde t.h), harerug, blåfjær, småengkall, rødkløver, gulaks, fuglevikke, tepperot m.m. Foto: Ellen Svalheim/NIBIO.

Hvis jordsmonnet har litt kalkinnhold kan man også finne gulmaure, vill-løk, flekkgrisøre, vill-lin, flekkmure, rundskolm, fagerknoppurt, dunkjempe, smalfrøstjerne, marianøklebånd, orkideer som brudespore og hvitkurle, grasarter som dunhavre og hjertegras samt den lille bregnen marinøkkel. Også den sørlige orkideen søstermarihånd kan inngå i slike enger. I seterområdene tilkommer fjellarter som fjelltimotei, setermjelt, blåmjelt, fjellbakkestjerne, fjellfiol og fjellnøkleblom.

Stølsvoll i Valdres med prestekrage, blåklokke, småengkall, fjellgulaks og ulike marinøkler. I seterområdene vokser gjerne engarter fra lavlandet sammen med fjellplanter som fjelltimotei (t.h.). Foto: Ellen Svalheim.

I frisk slåttemark (dvs. litt fuktigere eng) vokser relativt høyvokste arter som skogstorkenebb, hvitbladtistel, rød jonsokblom, enghumbleblom, og ballblom, men også lavere arter som gulaks, ryllik og harerug vokser der. Litt kalkkrevende arter som skogmarihånd og stortveblad kan forekomme, og i fjellet kommer arter som svarttopp til. Fuktenger domineres gjerne av gras- og starrarter samt vanlige arter som enghumbleblom og myrfiol. Hanekam kan også være et karakteristisk innslag. Hvis fuktenga er kalkpåvirket kan man finne mer krevende arter som stortveblad.

Frisk- fuktig eng i Kongsberg kommune med bl.a. ballblom, skogstorkenebb, enghumbleblom, engsyre. T.h.: I fuktige enger på Østlandet vokser gjerne hanekam. Foto: Ellen Svalheim.

Mange gamle slåttemarkar brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarkar har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarkar holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i NIBIO veiledningsrapporten, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Østlandet (Bele, Svalheim & Norderhaug 2011). Mye av denne teksten om slåttemark på Østlandet er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for slåttemarka på Gunnesetra

GRUNNEIER: Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus		ANSVAR SKJØTSEL: Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus	LOKALITETS ID og VERDI I NATURBASE¹: BN00117229 /A- Svært viktig
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 22.03.2007		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.):	
DATO REVIDERING: mai 2019-februar 2020		DATO BEFARING (REVIDERING): 27.mai.2019	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): Telefon, e-post, sms, befaring			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Bård Engelstad			FIRMA:
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV : Ellen Svalheim			NIBIO
UTM SONE LOKALITET(ER): UTM32	NORD: 6599968	ØST: 531985	GNR./BNR.: 55/3
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: Skjøtselsplanareal 7,5 daa, naturbaselokalitet 3,3 daa (hvorav 1,7 daa ligger innen skjøtselsplanområdet).		DEL AV VERNEOMRÅDE: nei HVILKET VERN:	DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: nei

2.1 Innledning

Rajesetrene er ei setergrend som ligger i forholdsvis flatt skogsterreng nordvest for Skrim-massivet. Setrene i setergrenda på Rajehaugen fra nord mot sør er i nord Bø-stullen, deretter Øyen-stullen og lengst sør Gunnes-stullen på Gunnesetra. Under de ulike stullene har flere gårder seterrett, mens enkelte seterrettigheter har gått ut. Det er også mange hytter innen setergrenda.

Rajehaugen utgjør en markert rygg bestående av kambrosilurske bergarter med bl.a. sedimentære kalkbergarter. Det er avgrensa to slåttemarkslokaliteter på Rajehaugen. Fra Bø-stullen og sørover til Øyen-stullen er det i dag avgrensa en 18 daa stor slåttemarkslokalitet, som bl.a. inneholder en større populasjon av søstermarihånd og en mindre forekomst av solblom, begge disse plantene er sjeldne og er på den norske rødlista. Denne nordlige slåttemarkslokaliteten på Rajehaugen fikk revidert skjøtselsplanen i 2018.

Den sørligste slåttemarkslokaliteten er slåttemarka på Gunnesetra, som denne skjøtselsplanen gjelder for. Beskrivelse av lokaliteten er lagt inn i Miljødirektoratet sin Naturbase med Id nummer og navn BN00117229- Rajehaugen sør. Lokaliteten omfatter de øvre og sørøstvendte delene av ryggen, og strekker seg over eiendommen til Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus (gnr 55 bnr 3), men og inn på naboeiendommen, gnr 55 bnr 1. Også denne slåttemarka har i de øvre delene flere forekomster av søstermarihånd.

Videre er hele Rajehaugen en del av et større naturbeitemarks-område BN00039075, med verdi B-viktig i Naturbase. Innen dette naturbeitet forekommer det alt fra spredte til større søstermarihånd-

¹ Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014).

forekomster. De åpne arealene og en del av tilgrensende beiteskog på denne eiendommen ligger innenfor dette naturbeitet (se grønn skravering på figur 2).

Disse slåttemarkslokalitetene ligger i et skogsseterområde med store kulturlandskapsverdier og med flere andre verdifulle slåttemarker, bl.a. på Haugsplass og Karlshaug. Sau beiter i skogsseterområdet rundt, av og til også storfe og hest.

Slåttemarka til Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus blei kartlagt på oppdrag for Fylkesmannen i Buskerud, seinere Viken; av NIBIO ved Ellen Svalheim i 2017, 2018 og i 2019. I 2019 blei registreringene foretatt i forbindelse med en søknad om riving av seterbu og oppføring av hytte, samt utforming av en eventuell skjøtselsplan for slåtteeenga.

Området er tidligere blitt kartlagt flere ganger av en rekke biologer og er en kjent lokalitet. Bård Engelstad har bl.a. skrevet om vegetasjonen og vegetasjonsendringer i området (Engelstad 1999), og har også utforma skjøtselsplan for området (Engelstad 2007).

Figur 1. Rajehaugen ligger nordvest for Skrimfjella og rett sør for Ljøterudfjellet. Slåttemarka som denne skjøtselsplanen gjelder for er det midtre av de gule markeringene, dvs nr BN00117229: Rajehaugen sør. Det finnes og to andre kartlagte verdifulle slåttemarkslokaliteter i kort avstand til denne. Dette er BN00117232: Rajehaugen nord og BN00087278: Haugplassen. Kilde www.gardskart.no

Figur 2. Det ble under befaring 27.05.2019 registrert karplanter og naturtyper innen eiendommen gnr 55, bnr 3, som er eiendommen med over halve arealet av avgrensa slåttemark (gul skravering) og med planer om oppføring av hytte om lag der den gamle seterbua sto (blå firkant). Vei inn til seterbygningene er markert med grå strek. Gul skravering viser slåttemarkslokalitet BN00117229 med verdi A- svært viktig. Grønn skravering viser deler av naturbeitemarkslokalitet BN00039075 med verdi B-viktig.

Figur 3. Blå strek viser skjøtelsesplanområde på 7,5 daa på Gunnesetra tilhørende eiendom gnr 55, bnr 3 som denne skjøtelsesplanen gjelder for. Gul strek viser avgrensa slåttemarkslokalitet BN00117229: Rajehaugen sør, 1,7 daa av denne ligger innen skjøtelsesplanområdet. Rød firkant ca 200 m² viser der ny seterhytte er tenkt oppført. Resterende areal utenom slåttemarkslokalitet og byggeplass for hytte er restaureringsareal og utgjør til sammen 5,6 daa. Flybildet er henta fra www.gardskart.no

2.2 Hensyn og prioriteringer

Arbeidskapasitet

Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus eier gnr 55 bnr 3 på Gunnessetra. Vinteren 2015/2016 hogg de ned gammel gran på den gamle seterløkka ned mot veien. De ønsker nå å restaurere den gamle løkka og stulen på setra og vil gjenoppta slått og etter hvert også gjerde og legge til rette for eventuelt etterbeite.

Når denne skjøtelsesplanen skrives er de i planleggingsfasen med å oppføre hytte om lag der den gamle seterbua står, se Figur 2. De har planer om å sette opp hytta i 2021. De ønsker imidlertid allerede sommeren 2020 å gjenoppta slått på deler av avgrensa verdifull slåttemarkslokalitet som ligger på deres eiendom, samt begynne restaureringsjobben på de øvre delene av det resterende 5,6 daa åpne arealet ned mot veien. Konkret har de søkt om restaurerings slått på til sammen 3,3 daa i 2020.

Når hytta er på plass vil det være lettere for dem å utføre skjøtselstiltak på setra. Nå når de ikke har husvære er de avhengig av å dra til og fra gården hver gang noe skal gjøres på setra. Gården Gunnes ligger ca 16 km kjørevei unna setra på Raje.

Arter i tilbakegang

Grunneiere og lokalkjente² forteller at det har blitt mindre søstermarihånd flere steder på Rajehaugen de seinere åra³. Det er derfor veldig viktig at skjøtselen framover fortsetter å ha fokus på å ivareta denne arten. Det gjelder også andre naturengarter i området.

I hovedsak skyldes tilbakegangen til disse artene på Gunnessetra lengre perioder med gjengroing og forfall og perioder med mye frittgående sau. Lokale informanter og skriftelige kilder forteller om søstermarihånd i veldig store mengder på 1930 og 40 tallet.⁴ Antallet som finnes i området i dag er til sammenligning helt klart langt færre. Mye av områdene der det vokser søstermarihånd på Rajehaugen i dag har nok tidligere i stor grad vært skjotta som seterløkker med slått⁵. Trolig og med etterbeite, se bl.a. flybilde fra 1963, Figur 6. Da setringa gradvis opphørte blei det etter hvert kun beitedyr på selvstyr som sporadisk beita i området. Dette førte til noe gjengroing og forfall, som er en velkjent trussel for kulturavhengige arter. Samtidig streifbeita det til tider veldig mye sau her på 1980 og 1990-tallet. Sau beiter gjerne på orkideer.

Beitedyr

Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus har ikke beitedyr selv, men ønsker å sette opp gjerde rundt skjøtelsesplanområdet slik at de kan legge til rette for at beitedyr holdes ute inntil slåtten er gjennomført, og for å kunne gjennomføre en effektiv og god nedbeiting utover høsten. Det er flere aktuelle husdyreiere som har beitedyr på Raje. Drikkevann for dyra innen skjøtelsesplanområde finnes ved ei olle /kilde nede i bakken omlag 30 meter opp fra veien.

² Bård Engelstad, Per Egil Bøe og Dag Frydenlund, personlig meddelt.

³ Bård Engelstad 1999. Vegetasjonsendringer på Raje etter opphør av setringen. Rapport for Raje Grunneierlag. Bård Engelstad 2007. Skjøtelsesplan for Rajehaugen.

⁴ Bård Engelstad 1999. Vegetasjonsendringer på Raje etter opphør av setringen. Rapport for Raje Grunneierlag.

⁵ Bård Engelstad 2007. Skjøtelsesplan for Rajehaugen.

Utstyr

Tohjuls slåmaskin er aktuell å bruke på mye av det slette og jevneste arealet. På mer ulendt areal der det er vanskelig å bruke slåmaskin kan det brukes kantklippere eventuelt stutturv/ljå.

For å få kjørt vekk høyet fra den avgrensede slåttemarkslokaliteten på toppen, vil trolig det enkleste være å rake høyet nedover bakken (eventuelt dra det på pressenning) til gårdsveien og samle det sammen med høysvans og traktor på selve gårdsveien.

Raking og bortkjøring av høyet fra arealene som skal restaureres nedenfor gårdsveien derimot er muligens noe mer vanskelig å nå med traktor og høysvans. Det er mulig at ATV og tilhenger vil kunne fungere. Mette og Jon Ole vil prøve seg litt fram sommeren 2020 og legge en plan for hvordan de på best måte, uten for mye kjøring med tung redskap, kan legge til rette for et greit opplegg med samling og bortkjøring på restaureringsarealet på nedsiden av gårdsveien.

Generelt er det viktig at det benyttes lette maskiner og utstyr under skjøtselstiltaka i området. Jordpakking som skyldes bruk av tunge traktorer og maskiner kan forårsake store skader på vegetasjonen og jordstrukturen.

Slåtteenga skal ikke skjøttes årlig med beitepusser både av hensyn til insektene og det at slike maskiner moser graset og gjør det vanskeligere å rake opp etterpå. Beitepussing kan imidlertid brukes som et restaurerings-/enganstiltak for å jevne ut tuer og ujamnheter, og legge til rette for etterfølgende slått.

Gjerding

Det er i dag gjerde mot sør mot Flingtorp gnr 55 bnr 7, mens gjerdene i de andre delene rundt skjøtelsplanområdet er falt ned eller er i forfall. Men rester etter gjerdene skal fortsatt være synlige mange steder i følge far til Mette Gunnes.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Tradisjonell drift

Rajehaugen er ei seterlend med mange setre. Mange mindre bruk hadde rett på og dreiv sine seterløkker / havneløkker på Rajehaugen fram mot 1920-30 åra. Den aktive setringa avtok ellers raskt fra 30-åra og framover. På setra til Nedre Hillestad under Bøstullen blei det setra fram til 1935, på Bøsetra og nedre Øyensetra fram til 1940, på øvre Øyen seter fram til 1953 og på Nordre Gunnes holdt de på med setring helt fram til 1967.⁶ Til hver seter var det inngjerda løkker som blei slått (se Figur 4 og Figur 5,) og høy lagra i løer på setra før det blei frakta ned til bygda om vinteren. De gamle gjerdene rundt de mange seterløkkene på Rajehaugen har nå falt ned mange steder og det er vanskelig med sikkerhet å si hvor nøyaktig de inngjerda løkkene var. Mye av setervollene var nok også beiteareal, se Figur 5. En regner med at de mest lettbrukte og veldrenerte delene nær seterhusene var inngjerda seterløkker som blei slått.

Skjøtelsplanområdet består derfor av rester av diverse gamle slåtteløkker, beita setervoller/stuller samt eldre veier og stier.

⁶ Gerd Næss 1992. Seterdrift i Sandsvær. Forlag Langs Lågen a/s

Bård Engelstad 1999. Vegetasjonsendringer på Raje etter opphør av setringen. Rapport for Raje Grunneierlag.

Figur 4. Slåttonn på Gunnesløkka, årstall ukjent. Ingvald Martin Gunnes bryner ljåen, mens Asbjørn Peder Gunnes står med riva. I bakgrunnen ses fjøset som blei oppført i 1933 og som da erstattet et gammelt tømmerfjøs. Bak fjøset ses også gjerdet mot naboeiendommen gnr 55 bnr 1. Faksimile fra boka. Seterdrift i Sandsvær av Gerd Næss.

Figur 5. Gunnesstullen ca 1941. Stullen rett utenfor seterhusa er godt nedbeita da bildet ble tatt, og har nok i mindre grad fungert som slåttemark. Dette området i framkant av seterbua ligger i dag så vidt innenfor den avgrensar slåttemarklokaliteten. På nesida av seterbua derimot begynner selve den inngjerda løkka, som bildet over viser slåttonn fra. Faksimile fra boka. Seterdrift i Sandsvær av Gerd Næss.

Etter at setringa opphørte fortsatte det å beite dyr i området mer sporadisk, og enkelte grunneiere fortsatte å slå løkkene noen år fortsatt. Men bruken avtok og de tidligere så åpne løkkene og seterhamnene grodde gradvis igjen. Det har likevel vært attraktivt for dyra å beite på Raje og mange av dyra som beiter fritt i skogen er jevnlig innom her⁷.

De første tiåra etter at setringa opphørte blei det i hovedsak sluppet ungdyr og hester. På 1970-tallet begynte det også å beite en del sauer i området. Til tider utover 1980- og 1990- tallet var det veldig mange sauer på Raje. Sauene hadde også en tendens til å holde seg rundt hytter og seterbygningene.⁸

Fra tidlig på 1900-tallet har det vært satt opp en del hytter på de forskjellige stillene, og det har ofte blitt gjerda rundt disse.

Om Gunnessetra tilhørende gnr 55 bnr 3 skriver Gerd Næss i boka Seterdrift i Sandsvær (1992) at det først på 1900-tallet ikke var seterdrift hvert år her. Følgende år opplyses det at det var budeier på denne setra; 1908, 1915, 1917, 1919-1967.

Figur 6. Flybilde over Gunnessetra i 1964. På denne tida var det fortsatt seterdrift på Gunnessetra. Blå strek viser skjøtelsesplanområdet. Gul strek viser slåttemarkslokaliteten BN00117229. Kilde: www.gardskart.no

⁷ Per Egil Bøe pers medd.

⁸ Per Egil Bøe pers medd.

Figur 7. Flybilde fra Gunnesetrat i 2003. Blå strek viser skjøtelsesplanområdet. Gul strek viser slåttemarkslokaliteten BN00117229. Kilde www.gardskart.no

Figur 8. Flybilde over Gunnesstra i 2015. Bildet er tatt rett før granholtet på oppsida av veien på eiendommen til Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus ble hugget. Blå strek viser skjøtelsesplanområdet. Gul strek viser slåttemarkslokaliteten BN00117229. Kilde www.gardskart.no

Nåværende drift

Det er nå noen år siden det er gjennomført årlig skjøtsel med slått på den avmerka A-svært viktige slåttemarka BN00117229 på toppen av skjøtelsesplanområdet. Det var grunneier ved «Krohn-hytta» som utførte dette tidligere.

Beiting de siste åra: Det forekommer streifbeiting av Norsk hvit sau fra to andre besetninger på Rajehaugen og fra Norsk pelssau. Under tørkesommeren i 2018 blei det også sluppet flokker med storfe i store mengder på Raje. Det har de seinere årene ellers ikke vært så vanlig med streifbeiting av storfe og hest, men noe har forekommet. Siden det er streifdyr fra diverse andre besetninger i området, ville det ikke nytte å ha «No fence» halsbånd på utvalgte besetninger for å holde dyra vekke fra slåttemarka. Det må fastgjerde til for å holde alle typer av beitedyr i området vekke fra slåttemarka til etter at slåttene er gjennomført.

Det er med andre ord beitedyr i området, slik at det vil være mulig å få til etterbeiting etter slåttene innen skjøtelsesplanområdet.

2.4 Artsmangfold innen ulike delområder

Det åpne seterlandskapet innen 55/3 blei vegetasjonskartlagt i mai 2019, og i hovedsak kan området deles inn i tre hovedtyper, mye med bakgrunn i ulikt skjøtelsesregime de seinere åra, se figur 9.

Figur 9. Vegetasjonsinndeling av det åpne arealet på Gunnesetra 55/3 etter kartlegging 27.05.2019, inndelt i A, B og C-område. For nærmere beskrivelse av vegetasjonen, se teksten Funn av søstermarihånd er markert med gult, med data både fra Artsdatabanken.no, samt egne registreringer i 2018 og 2019. Flybildet er fra før hugsten i 2015.

Område A: Dette område utgjør de øvre og tørreste delene av eiendommen. Her forekommer slåttemark, DO1, med NiN-grunntypene: Intermediær eng med klart hevdpreg, T32-C-4, svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg, T32-C-16 og svakt kalkrik eng med klart hevdpreg, T32-C-20.

Dette er den klart mest artsrike delen av det undersøkte området. Store deler av området har inntil for noen år siden blitt skjøtta ved årlig slått. Det var grunneier av «Krohn-hytta» rett nord for som også slo noe av arealene på 55/3. Verdi, A-svært viktig, til den avgrensa lokaliteten fastholdes.

De aller mest artsrike delene innen A-området er de øvre og nordlige områdene, opp mot «Krohn-hytta». Det ble registrert 18 tyngdepunktarter for semi-naturlig eng innen A-området: søstermarihånd, VU, sandarve, vårskrinneblom, finnskjegg, marianøkleblom, engfiol, hvitmaure, gjelkarve, gulaks, storblåfjær, rødknapp, hårsveve, blåklokke, smalkjempe, dunkjempe, prestekrage, harerug, flekkgriseøre. I 2018 ble også hjertegras registrert her på et seinere tidspunkt på sommeren. I tillegg ble det registrert fem skillearter (som går ut ved for mye gjødsling) tepperot, bakkefrytle, tirilltunge, legeveronika, fjellrapp.

I tillegg forekommer mer vanlige engarter som skogstorknebb, sølvbunke, lerkespore, engsyre, firkantperikum, hvitkløver, rødkløver, engsoleie, markjordbær, ballblom, grasstjerneblom, engrapp, enghumleblom, hundegras og mer skogs og kantarter som hvitveis, gullstjerne, blåbær, tyttebær, røsslyng, gjøkesyre, hårfrytle.

Artsutvalget innen hyttetomta var mer fattig og delvis prega av skogsvegetasjon. Til forskjell fra de mer artsrike områdene høyere oppe ble det innen tomta registrert kun 4 tyngdepunktarter.

Område B: Dette er mark med mer jevn fuktighet og som kun har hatt sporadisk streifbeiting de siste tiårene etter at seterdrifta opphørte på 1960-tallet. Her forekommer slåttemark i forfall, D01, med NiN-grunntypene: Intermediær eng med mindre hevdpreg, T32-C-3, svakt kalkrik eng med mindre hevdpreg, T32-C-5.

Vegetasjonen var prega av opphopning av dødt gras, og nitrofile arter som tyrihjelms, hundegras, mjørdurt, brennesle, hundekjeks, bringebær, åkertistel, einstape, hvitveis. Men rester av semi-naturlig engflora finnes innimellom med arter som fløyelsmarikåpe, engsyre, marianøkleblom, enghumleblom, ballblom, skogstorknebb, hvitkløver, hvitmaure, bakkesoleie, skogfiol, markjordbær.

Figur 10. Utsnitt av eng innen felt B. Dette er slåttemark i forfall og utgjør deler av de gamle løkkene på Gunnesetra. Foto Ellen Svalheim 27.05.2019.

Område C: Utgjør et felt der granskogen ble hugget i 2015, med mye hugstavfall pluss store stubber og røtter som vil lekke ut næring i lang tid. Dette område preges av nitrofile arter og i mindre grad rester etter gammel engflora, men det finnes spredt, bl.a. vokste ballblom og bekkeblom nær en brønn/et kildeframspring.

Figur 11. Utsnitt av vegetasjonen innen område C. Hugst av gran ble gjennomført her i 2015. Foto Ellen Svalheim 27.05.2019.

Prioriteringer

- Slåttemarka innenfor avgrensa A-område på Figur 9 (dvs inkl. deler av lokalitet BN00117229), har førsteprioritet for slåtteskjøtsel på Gunnessetra. Slått her skal prioriteres framfor restaurering av nye områder hvis det er mangel på folk og kapasitet.
- Hva gjelder restaureringsareal skal område B prioriteres framfor C, se Figur 9.
- Oppsetting, eventuelt reparering, av et solid gjerde som holder beitedyra ute inntil slått er gjennomført bør ha høy prioritet de nærmeste åra.
- Siden det er drikkevann i området, vil etterbeiting etter slått innen inngjerda område fint kunne gjennomføres.

2.5 Mål for verdifull slåttemark

<p>HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):</p> <p>Hovedmålet for skjøtselen skal være å ivareta og å forbedre tilstanden til slåtteeenga innen A-området, samt å igangsette restaurering av naturenga på tilgrensede seterløkke. Den årlige seine slåtten med etterfølgende høstbeite skal på sikt utvikle ei jevn, relativt lavvokst og urterik slåtteeeng over store areal. Variasjonen i vegetasjonen fra tørre til fuktigere områder i slåttemarka skal ivaretas og utvikles.</p>
<p>EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:</p> <p>Vårblomstringa på Gunnesetra og Rajehaugen er flott med marianøkleblom og søstermarihånd. Det er viktig at den rike vårblomstringa ivaretas og utvikles. Det må ikke beites i slåttemarka under vårblomstring og før slåtten i slutten av juli/begynnelsen av august. Høstbeite er derimot bra og viktig. Restaureringsarealene B og eventuelt C vil være grovvokste med høytvoksende vegetasjon over flere år. På sikt er det et mål at også disse arealene skal få et lavere og mer tydelig naturengpreg med større forekomst av urter og lave gras.</p>
<p>TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:</p> <p>Det er et mål at søstermarihånd igjen skal øke i antall, og forekomme med stabile og robuste populasjoner innen området.</p> <p>Det er videre viktig at forekomsten av de karakteristiske naturengartene som kjennetegner enga skal øke i utbredelse og forekomst. Eksempler på slike arter er marianøkleblom, harerug, hvitmaure, kattedot, engfiol, gulaks, smalkjempe, dunkjempe, flekkgriseøre, finnskjegg, storblåfjær, jonsokkoll, blåkløkke, prestekrage, hårsveve, gjelkarve, rødknapp, hjertegrass, og arter som ballblom og bekkblom i fuktige områder.</p>

2.6 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKJE)
<p><u>A området (ca 2 daa):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mer grove vekster som lauvoppslag, einer, smågraner og diverse lyng som ikke så lett tas av slåmaskinen bør ryddes vekk før vekstsesongen - Svi daugras. Om forholda ligger til rette kan en på seinvinteren i februar-april svi daugras. Dette fremmer spiring og letter slåtten etterskuddsvis. (Men ikke alltid lett å gjennomføre). - Restaureringsslått utføres når de fleste plantene har blomstra og satt frø. Høyet tørker på bakken 3-5 dager, rakes og fjernes . - Det anbefales ikke å lage bålplasser innen område A. 	<p>2020</p> <p>2020</p> <p>2020</p>	<p>2 daa</p> <p>2 daa</p>	<p>Vår</p> <p>Seinvinter 2020</p> <p>Slutten av juli/ beg august</p>
<p><u>B området (ca 3,5 daa), og C området (ca 2 daa):</u></p> <p>Det anbefales å ta gjenåpninga gradvis. Start med de øvre delene av område B, for så å jobbe seg nedover når en har høsta erfaring.</p>			

- Lauvoppslag, einer, smågraner og diverse lyng som ikke kan tas med slåmaskinen ryddes vekk før vekstsesongen. Kvist etter hugst dras sammen og brennes i hauger.	2020	3,5 + 2 daa	Vår
- Om forholda ligger til rette kan en på seinvinteren i februar-april svi daugras. Dette fremmer spiring og letter slåttens etterskuddsvis. (Men ikke alltid lett å gjennomføre).	2020		Seinvinter 2020
- I område B og C anbefales de første 2-3 åra å gjennomføre to slåtter for raskere å slå tilbake den grove vegetasjonen.:			
a) Førsteslått når graset er i god vekst i mai begynnelsen av juni. Graset fjernes umiddelbart etter slått og kjøres vekk, ev brennes etter hvert på nærliggende kvisthauger. Ev dumpes i nedkant av området.	2020-2023	3,5 + 2 daa	Slutten av mai/ beg juli
b) Andreslått utføres seinere på sommeren i august. Høyet kan tørke på bakken 2-3 dager før det rakes sammen og fjernes.	2020-2023	3,5 + 2 daa	Første halvdel av august.
Beitepussing som restaureringstiltak kan vurderes der det er tua og ujamnt innen område B og C.	2020		Mai
Det bør settes opp et solid gjerde rundt hele skjøtselsplanområdet tilpassa dyra som beiter i området. Sauenettingen bør være solid, med helst sveisa netting (faste nettingruter) med bord på toppen. Det bør vurderes å sette på strømtråder på utsida om dyra bryter seg igjennom. (Det er allerede gjerde mot Flingtorp).	2021-2022	Totalt ca 280 m	vår
Etter gjerdning og før beitedyr slippes inn må det sjekkes at det er tilstrekkelig med drikkevann for dyra i kilden.	2021		vår-sommer

2.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.7.1 Slått

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått skal gjennomføres etter at de fleste plantene i enga har fått blomstre og satt frø. (dvs i praksis fra de siste dagene i juli til ut august).	årlig	Når alt er restaurert tot 7,5 daa	Uke 31-35
Etter slått bør graset tørke på bakken 2-4 dager, avhengig av været, slik at høyet tørker og frøa til engartene slipper ut av frøkaplene. Høyet skal så rakes sammen og kjøres vekk. God raking er bra, da får frøa lettere kontakt med jorda.	årlig	Når alt er restaurert tot 7,5 daa	Uke 31-35
Mindre områder/flekker som fortsatt har god blomstring ved slåttetidspunktet må gjerne settes igjen som mat til insektene. Dette kan slås på et seinere tidspunkt eller at dyra beiter det ned i etterkant.	årlig	0,5 – 1 daa	

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet. Kantklipper med senn kan og benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller bløt husdyrgjødsel (se veileder).

2.7.2 Beiting

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Det er positivt at slåttemarka beites godt ned utover høsten for å hindre at daugras blir liggende over og grønn gjødsle arealene.	årlig	Når alt er restaurert tot 7,5 daa	Uke 33-40
Sambeiting mellom sau og storfe eventuelt hest er bra da de beiter på ulikt vis.	årlig	Når alt er restaurert tot 7,5 daa	Uke 33-40
Beitetrykket må tilpasses førtilgangen	årlig		
Åpne opp grindene mot slutten av beiteperioden på høsten slik at slåttemarka kan beites i sammenheng med tilgrensende seterhamner og skogsbeiter, da dette gir utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.	årlig		
Det må ikke gjennomføres (vår- forsommer)beiting før slåtten	årlig	Når alt er restaurert tot 7,5 daa	

Generelt gjelder for beiting i slåttemark (for forklaring se veiledningshefte):

- Beiting er positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønn gjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Unngå tilleggsføring inne på slåttemarka.
- Sett alltid dyrevelferden og førtilgangen i høysetet.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).
- Slåttemark med rik vårblostring (f.eks. med tidligblomstrende orkideer og marinøkler) bør ikke beites.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka i deler av beiteperioden. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

2.8 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: Skjøtselsplanen bør revideres innen 5-7 år dvs 2025- 2027.
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNTE TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA: Hugst av gran i de nedre delene av område C
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN: Mette Gunnes og Jon Ole bekkhus i samarbeid med Fylkesmannen

2.9 Bilder fra lokaliteten

Figure 12. Seterbu og fjøs på Gunnesetra. Foto Ellen Svalheim 30.mai 2017.

Figur 12. I dette området vil Mette Gunnes og Jon Ole Bekkhus sette opp hytte. Seterbua midt i bildet ble bygget i 1906 (jf Næss 1992) og er planlagt å skulle rives. Foto ES 27.05.2019.

Figur 13. Utsnitt av vegetasjonen rundt Krohnhytta. Marianøkleblom blomstrer gult. Foto ES 27.05.2019.

Figur 15. Oversiktsbilde fra område B og C innen skjøtelsesplanområdet. Den blomstrende heggen til høyre i bildet bør få stå. Spar også gjerne selje og rogn der det finnes i kantene, da dette er viktige trær for fugler og insekter. Foto ES 27.05.2019.

Figure 2. Den gamle seterløkka på Gunnesetra sette nedenfra. Enga i forgrunnen er restaureringsarealet markert som B i skjøtelsesplanen. Foto Ellen Svalheim 27.05.2019.

Litteratur

- Bele, B., Svalheim, E. & Norderhaug, A. 2011. Bondens kulturmarksflora for Østlandet. Bioforsk FOKUS 6(3) 2011.
- Engelstad, B. 1999. Vegetasjonsendringer på Raje etter opphør av setringen. Rapport for Raje Grunneierlag.
- Engelstad, B. 2007. Skjøtselsplan for Rajehaugen.
- Næss, G. 1992. Seterdrift i Sandsvær. Forlag Langs Lågen a/s
- Svalheim, E. & Bratli, H. 2016. Solblom *Arnica montana* i åtte lokaliteter i Aust- og Vest-Agder. NIBIO rapport ; 2(54) 2016. <http://hdl.handle.net/11250/2384541>
- Svalheim, E., Garnås, I, Hauge, L., 2018. Slåttemark- veileder for restaurering og skjøtsel. Nibio rapport 4 (151), 2018 <http://hdl.handle.net/11250/2579098>

Vedlegg 1. Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

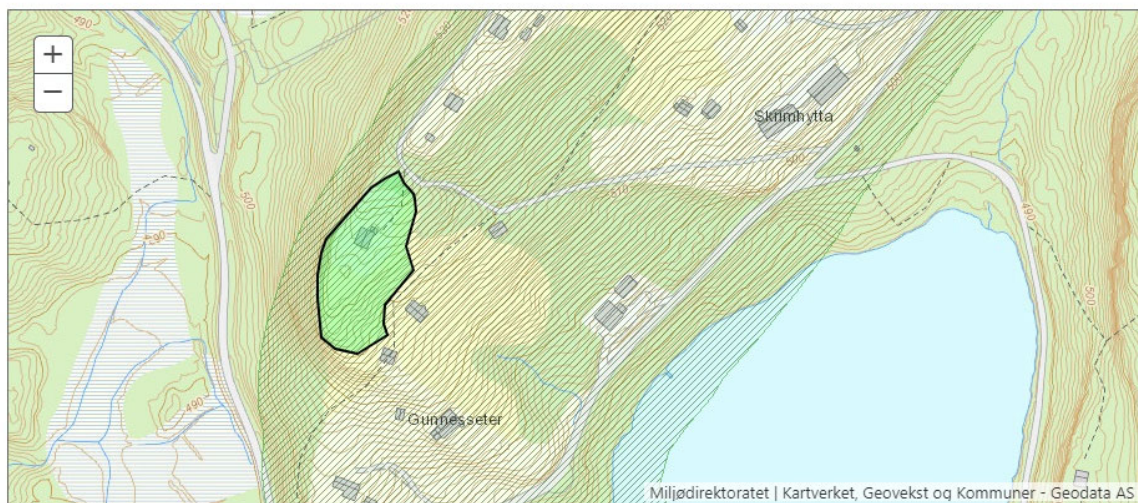
Naturtyper

Utskriftsdato: 28.01.2020

Rajehaugen sør

ID	BN00117229
Naturtype	Slåttemark
Utforming	Frisk/tørr, middels baserik eng slått
Verdi	Svært viktig
Utvalgt naturtype	Slåttemark
Registreringsdato	20.06.2017
Hevdstatus	Svak hevd
Forvaltningsplan	Nei
Forvaltningsavtale	Nei
Forvaltningsavtale Inngått	-
Forvaltningsavtale utløper	-
Verdi begrunnelse	Lokaliteten er en middels stor slåttemark og inneholder bl.a. forekomster av søstermarihånd. Området har blitt holdt i hevd inntil relativt nylig, men har ikke blitt slått de seinere årene. Tilstanden til vegetasjonen er middels, og noe forfall forekommer innimellom arealer med relativt god seminaturlig engflora. Lokaliteten ligger i et skogsseterområde med store kulturlandskapsverdier og med flere andre verdifulle slåttemarker.
Innledning	Lokaliteten ble kartlagt på oppdrag for Fylkesmannen i Buskerud av NIBIO v Ellen Svalheim i forbindelse med utforming av skjøtselsplan for slåttemarkene på Rajehaugen. Registrering av vegetasjonen er foretatt ved fire ulike anledninger i 2017 og 2018. Området er tidligere blitt kartlagt flere ganger av en rekke biologer og er en kjent lokalitet for bl.a. søstermarihånd. Bård Engelstad har bl.a. skrevet om vegetasjonen og vegetasjonsendringer i området.
Beliggenhet og naturgrunnlag	Rajesetrene ligger i forholdsvis flatt skogsterreng nordvest for Skrim-massivet. Rajehaugen utgjør en markert rygg bestående av kambrosilurske bergarter med bla sedimentære kalkbergarter.
Naturtyper og utforminger	Innen avgrenset lokalitet forekommer bl.a. NiN-grunntypene: Intermediær eng med klart hevdpreg, T32-C-4, svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg, T32-C-16 og svakt kalkrik eng med klart hevdpreg, T32-C-20.
Artsmangfold	En del av den samme vegetasjonen som er beskrevet fra Rajehaugen, nord vokste også her. Det ble 30.05.2017 registrert 30 blomstrende individer av

ID	BN00117229
	søstermarihånd, og 27.07.2018 bl.a hjertegras, smalkjempe, blåklokke, hvitmaure, finskjegg tirltunge og markjordbær i tillegg til vanlige engarter som fuglevikke, skogstorknebb, enghumleblom, firkantperikum, kvassbunke. Det forekommer også en del forfallsarter som einstape, bringebær, brennesle og tyrihjem. Lokaliteten har et godt restaureringspotensiale.
Påvirkning	Fra god til relativt dårlig tilstand.
Fremmede arter	Rødhyll observert utenfor avgrensa lokalitet.
Råd om skjøtsel og hensyn	Det vil være positivt om skjøtselen kan gjenoptas, se egen skjøtelsesplan.
Landskap	Lokaliteten ligger i et skogsseterområde som har hatt kontinuitet med skogsbeiting av sau og storfe som slippes fritt på skogen om sommeren. Rajeområdet har store kulturlandskapsverdier og med flere andre verdifulle slåttemarkar i nærheten, så som Gunnessetra, Haugplassen og Karls plass.
Areal fra kartobjekt (daa)	3,3
Kommuner	3006 (Kongsberg)
Kilder	Svalheim, Ellen

Verdifulle kulturlandskap

Utskriftsdato: 28.01.2020

Rajesetrene

ID	KF00000716
Kulturminneverdi	Ikke registrert
Biologisk mangfold verdi	Ikke registrert
Verdi	-
Bruksgrad	-
Registreringsdato	-
Beskrivelse	<p>Innledning: Flatt skogsterreng nordvest for Skrim-massivet, der flere setre er samlet på 500 moh. og noen på omtrent 100 moh. Det er et stort antall hytter i området. Berggrunnen består for det meste av kalkfjell som gir en rik flora.</p> <p>Artsmangfold:: Enkelte hytter og setervoller er inngjerda, og her er det stort innslag av arter som skogstorknebb, hundekjeks, syre og engsoleie. Dette er arter som kommer opp er beite eller slått har opphørt. Søstermarihånd, også kalt "rajeorkide" er et viktig innslag i floraen.</p> <p>Bruk, tilstand og påvirkning: Beitemark i hele området på de gamle setervollene. Sauebeite. Gjengroing flere steder. Deler av engene kan ha blitt slått. Ellers bartreplanting.</p> <p>Verdibegrunnelse: Lite representativt artsutvalg. Innslag av veirublom og søstermarihånd er med på å gi området svært høy botanisk verdi (****). Haugplassetra har et helhetlig bygningsmiljø og godt bevarte enkeltbygninger. Raje er sterkt preget av nye hytter. Dette er en interessant historisk utvikling, men bidrar til at området er kulturlandskapsmessig mindre verdifullt. Området har lav/middels kulturhistorisk verdi (*(*)). Samlet sett har området lokal verdi i kulturlandskapsammenheng.</p>
Beskrivelse beliggenhet	-
Beskrivelse tilstand	-
Beskrivelse naturtyper	-
Beskrivelse kulturhistorie	-
Areal fra kartobjekt (daa)	307,1
Nøyaktighetsklasse	-

Vedlegg 2. Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene. Ved å ha slike notater samla, vil det være lettere å sammenstille erfaringene når planen skal revideres.

AREAL/DELOMRÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE/DATO	ANTALL DAGSVERK/TIMER	ÅR

Overvåkning enkeltarter, log

Det vil være gunstig om grunneier teller antall individer av eksempelvis arter en ønsker å fremme innen slåttemarkslokaliteten, for eksempel engtjæreblom og kattedefot. En kan da sette ned et fastpunkt, eks en stolpe, og telle alle individene av arten innen en radius på 1 m, og gjenta dette om lag på samme tidspunkt hvert år.

POSISJON/FELT:	ART	DATO	ANTALL INDIVIDER	ÅR

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.